

Cumhuriyet Tarihinin Anlatımında Bir Kaynak Olarak “Mücellâ” Adlı Roman¹

The Novel “Mücellâ” as a Source in the Narration of the History of the Republic

İlhan ÇELİKER ^a Ümit AYBAY ^b

Öz

Nazan Bekiroğlu, Mücellâ isimli romanında Trabzon özelinden sosyal yaşamın ayrıntılı bir tasvirini yaparken, bazen roman kahramanlarının kimi yerde de yazarın dilinden Türkiye siyasi tarihine de ana hatlarıyla değinmektedir. Her bir vatandaşın algılayabildiği, konuşabildiği ve günlük yaşantısında yansımalarına maruz kaldığı siyasal gelişmeler romanın kurgusu içerisinde dile getirilmektedir. 1930'ların başında tek parti döneminin kimi uygulamaları, İkinci Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'nin izlediği politika ve savaş ortamının siyasi, ekonomik, sosyal yansımaları Trabzon özelinden işlenmektedir. Türkiye'de çok partili hayata geçiş, Demokrat Parti'nin iktidara gelişi, Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılması, NATO'ya girişi ve bu dönemde Amerika ile yakın ilişkileri, Demokrat Parti'nin ekonomik, siyasi icraatları ve iktidar-muhalefet ilişkileri üzerinde durulan konulardır. Yaşanan siyasi krizlerden sonra 27 Mayıs ve 12 Mart müdahaleleri, Türkiye'nin 1960 ve 1970'lerde içerisine girdiği siyasi kriz ve anarşi ortamı kitapta değinilen diğer siyasal meselelerdir. Bu çalışmada, Bekiroğlu'nun gerek roman kahramanlarının dilinden gerekse yazar olarak dile getirdiği siyasal konular, ileri sürdüğü fikirler tespit edilmeye çalışılacak ve bu konular üzerinde değerlendirmeler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler

Mücellâ, Trabzon, Anarşi, Siyasi Mücadele, Siyasi Kriz.

Abstract

While Nazan Bekiroğlu makes a detailed description of the social life in her novel Mücellâ, she also talks about the political history of Turkey, sometimes from the language of the heroes of the novel and sometimes from the language of the author. The political developments that each citizen can perceive, speak and are exposed to reflections in her daily life are expressed in the fiction of the novel. Some practices of the single-party period in the early 1930s, the politics followed by Turkey during the Second World War, and the political, economic and social reflections of the war environment are handled through Trabzon. The transition to multi-party life in Turkey, the coming to power of the Democratic Party, Turkey's participation in the Korean War, its entry into NATO and its close relations with the United States in this period, the economic and political activities of the Democratic Party and the relations between the government and the opposition are the topics covered. After the political crises experienced, the May 27 and March 12 interventions, the political crisis and anarchy environment that Turkey entered in the 1960s and 1970s are the other political issues mentioned in the book. In this study, the political issues and the ideas that Bekiroğlu expressed both from the language of the heroes of the novel and as a writer will be tried to be determined and assessments will be made on these issues.

Keyword

Mücellâ, Trabzon, Anarchy, Political Struggle, Political Crisis.

¹ Bu çalışma/makale, 4-5 Aralık 2021 tarihleri arasında çevrimiçi olarak düzenlenen “1. Uluslararası Rahva Teknik ve Sosyal Araştırmalar Kongresi” başlıklı uluslararası sempozyumunda sunulan aynı başlıklı sözlü bildirinin genişletilmesiyle oluşturulmuştur.

^a Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler. Bitlis/Türkiye. Email: iceliker@beu.edu.tr.
(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

^b Öğr. Gör., Bitlis Eren Üniversitesi, Tatvan Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon. Bitlis/Türkiye. Email: uaybay@beu.edu.tr.

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License ile lisanslanmıştır.

İçtimaiyat Dergisi, lisanslama politikası ile telif hakkının ve kullanıcı haklarının açık olmasını sağlar. Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanır. / Journal of İctimaiyat Magazine ensures that copyright and user rights are open with its licensing policy. Author(s) publishing with the journal retain(s) the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

1. Giriş

Nazan Bekiroğlu, 1930'ların başlarından 1970'lerin ikinci yarısına kadar olan dönemde, o zamanlar Karadeniz Bölgesi'nin küçük bir kenti olan Trabzon'un coğrafi özelliklerini, iklimini, şehrin fiziksel özellikleriyle beraber sosyal yapısını ve ilişkilerini ayrıntılı bir şekilde Mücellâ adlı romanında anlatmaktadır. Yazar, sosyal ilişkiler yanında Karadeniz'in farklı hallerini, şehrin fiziksel yapısında zamanla meydana gelen değişimi ve bu gelişmelerin sosyal ilişkilere etkisini romanın akışı içerisinde dile getirmektedir. Millî Mücadele, Cumhuriyetin erken ve sonraki dönemini, yapılan yenilikleri çeşitli olaylar üzerinden anlatan "tarihi romanlardan" (Değirmenci, 2020: 169-172; Uygun, 2014: 51-76; Sevinç, 2009: 2015-2018) farklı olarak Bekiroğlu, esasında sosyal ilişkileri anlatmakta, ancak bunun yanında yer yer sade bir vatandaş gözüyle Türkiye'nin yaklaşık elli yıllık siyasal tarihini de bir anlamda arka fon olarak kullanmakta (Akarkan, 2016: 10) ve değerlendirmektedir. Söz konusu dönemde yaşanan siyasal gelişmeleri kimi zaman da bir bilim insanı gözüyle okumakta ve tespitlerini romanın kurgusu içerisinde okuyucuyla paylaşmaktadır.

Bekiroğlu, iç ve dış siyasal gelişmelerin evlerde, mahallede, esnaf ve devlet görevlileri arasında nasıl karşılandığını ve tartışıldığını roman kahramanlarının dilinden anlatmaktadır. Farklı siyasi görüşlere sahip kişileri kimi zaman tartıştırmakta ve bakış açılarını dile getirmektedir. Cumhuriyetin erken dönemlerinde kimi reformların vatandaşlar tarafından nasıl karşılandığı, İkinci Dünya Savaşı yıllarında izlenen politikalar ve oluşan siyasi, sosyal, ekonomik şartlar ve sonuçları tartışılmaktadır. Demokrat Parti (DP)'nin iktidara gelişi süreci, iktidarı döneminde muhalefetle ilişkileri ele alınmakta ve yaşanan siyasi olaylar anlatılmaktadır. Sonraki dönemde yapılan askeri müdahaleler, yaşanan siyasi ve ekonomik krizler ve bunların vatandaşlar arasındaki yansımaları dile getirilmektedir.

Bu çalışma, roman diliyle Türkiye siyasi tarihinin anlatımını, farklı konuların tartışmalarını, farklı bakış açılarını ve değerlendirmeleri okuyucuya sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmada, Bekiroğlu'nun Mücellâ adlı romanında değindiği iç ve dış siyasi konular üzerinden, Bekiroğlu'nun bakış açısıyla beraber, Türkiye'nin yaklaşık elli yıllık siyasi tarihi ana hatlarıyla ele alınmakta ve değerlendirilmektedir.

2. Tek Parti Dönemi

Türkiye'de Cumhuriyetin kuruluşundan sonra 1923-45 dönemi, tek siyasi parti olan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ve onun hükümetlerinin ülkeyi yönetmesinden dolayı tek parti dönemi olarak nitelendirilmektedir (Tunçay, 2010: 16; Kaştan, 2006: 123; Zürcher, 2001: 257). Temel hedefi Türkiye'yi "Batılılaştırmak" olan bu dönemde (Duverger, 1974: 359); Osmanlı geçmişinden ayrılmış, gelenekler, toplumsal inançlar ve eski sembollerle değil, yeni bir ideoloji ve yeni sembollerle yönetilen bir toplum oluşturulmak istenmiştir (Ahmad, 214: 11, 73). Yeni bir ulus-devlet inşasının gerçekleştiği tek parti dönemi hakkında, özellikle siyasi ve sosyal politika ve uygulamalarıyla ilgili olarak çok sayıda inceleme ve değerlendirme yapılmıştır (Ayrıntı için bkz. Karpat, 2013; Lewis, 1998; Koçak, 2016; Karatepe, 2011; Aydemir, 2017; Mazıcı, 2011). Bekiroğlu da oluşturduğu roman kurgusuna uygun olarak, tek parti döneminin bazı uygulamalarını ele almakta ve değerlendirmektedir.

Bekiroğlu'nun tek parti dönemine ait değindiği konulardan birisi ezanın Türkçe okunması meselesidir. Anadilde ibadet tartışmaları Tanzimat'tan beri konuşulan, özellikle II. Meşrutiyet döneminde ciddi bir şekilde gündeme gelmiş bir konudur. Cumhuriyet döneminde ise Türkçe

ibadet konusu tekrar gündeme gelmiş ve Türkçe Kur'an çalışmasından sonra ezanın da Türkçe okunmasına sıra gelmiştir (Atay, 2018: 53-54; Dikici, 2006: 77-83). İlk Türkçe ezan 30 Ocak 1932 tarihinde ikinci vaktinde Fatih Camisi'nde Hafız Rifat Bey tarafından okunmuştur (Cumhuriyet, 31 Ocak 1932). Yazar, Trabzon'da ilk Türkçe ezanın okunmasıyla halkın sokağa döküldüğünü, romanın başkahramanı Mücellâ'nın annesi Neyyire Hanım'ın ise "Tövbe estağfurullah" diye söylendiğini ve ardından "Dur bakalım hele, daha neler göreceğiz" şeklinde tepkisini aktarmaktadır (Bekiroğlu, 2015: 40). Neyyire Hanım'ın şahsında halkın, ezanın Türkçe okunmasına şaşırıldığını ve muhtemel benzer uygulamalardan endişelendiğini görmek mümkündür.

Nitekim 1941 yılında Türk Ceza Kanunu'nda yapılan bir düzenlemeyle; Arapça ezan okunması ve kamet getirilmesi yasaklanmıştır (Resmi Gazete, 6 Haziran 1941, Sayı: 4827). Roman kurgusu içerisinde, daha sonra Demokrat Parti'nin "Yeter söz milletindir" diyerek iktidara geldiği ve yeniden Allahuekber sadasının minarelerden yükseldiği belirtilmektedir (Bekiroğlu, 2015: 125).

Yazar İkinci Dünya Savaşı yılları Türkiye'sini de tartışmaktadır. Savaşa dâhil olan iki tarafın da Türkiye'yi savaşa sokmak için yaptıkları baskılara rağmen Türkiye savaşa girmemiş, ancak savaş ihtimaline karşı izlenen politika ve alınan tedbirler ülkede ciddi sıkıntıların yaşanmasına sebep olmuştur (Özalper, 2020: 194-196). Romanda; savaş şartlarının getirdiği ekonomik sıkıntılar, askere almalar, her an saldırıya uğrama korkusu, savaş zenginlerinin türemesi, sıkıntılar içerisinde imtiyazlılar, kuyruklar, yokluklar, karneli günler ve bütün bunların halk nazarında nasıl okunduğu; başta Cumhurbaşkanı İsmet İnönü olmak üzere halkın siyasal iktidarı nasıl değerlendirdiği yazarın değindiği ya da roman kahramanlarının dilinden tartışılan konulardır.

Yazar, savaşın beraberinde getirdiği ekonomik sıkıntıların örneklerinden birini Mücellâların uzaktan akrabası Paşazade'nin yalısında yaşananlar üzerinden anlatmaktadır. Varlıklı bir aile olan Paşazadeler de savaş ortamının olumsuzluklarından etkilenmiş ve eski yaşamlarından bazı kısıtlamalara gitmişlerdir. Koca yalıda sadece oturma odasındaki soba yanmakta, hizmetçi kızın tepsisinde birbirini takip eden kahve, çikolata, şerbet, baklava ikramı artık yapılmamaktadır. Tepeden sarkan kristal avizenin de ampulleri biri hariç gevşetilmiştir. Savaş döneminde sadece Trabzon'da değil, tüm ülkede kıtlıkların yaşandığını anlatmak açısından; Mücellâ'nın abisi Fahir'in çalıştığı İstanbul Beyoğlu'ndaki terzihanenin de etkilenmiş olduğunu ve Fahir'in artık eskisi gibi para gönderemediğini belirtmektedir. Diğer bir örnek; kâğıt ve mürekkep yokluğundan dolayı kapısına kilit vurulmuş bir yerel gazetenin genç sahibinin dilinden anlatılanlardır. Ona göre, İnönü sayesinde Türkiye savaşa girmemişti ama savaşa hazır bir ordu beslemenin maliyeti milleti yakıp kavurmuştur. Olan fakir fukaraya olmuştur. Yeni zenginlere, Ankaralı kodamanların yaptıkları stokçuluğa ses çıkarmayan hükümete karşı öfkelenmiştir. Diğer tarafta, "mevzu savaş ve gençlerin ölmesi ise gerisi teferruattır" diyen ve mevcut iktidarı desteklediği anlaşılan Paşazade'nin dilinden; Cumhurbaşkanı İnönü'nün ferasetine işaret edilmekte ve ülkeyi savaşa sokmadığı için kendisine dualar yapıldığı anlatılmaktadır (Bekiroğlu, 2015: 74, 76, 80, 81).

Savaş yıllarında ülkede yaşanan ekonomik sıkıntıların sokağa yansımaları Trabzon özeli üzerinden anlatılmaktadır. Karneye bağlanan ekmeğin hem yüzde yüz zamlanması, hem de artık çavdar ve arpa unundan yapılıyor olması halkın en ciddi sorunlarından biri olarak yansıtılmaktadır. Ama aynı zamanda adamı olanın, iltimas bulanın da fazladan vesikalar

çıkardıkları; bir taraftan yoksulluktan çöp yığınlarını karıştıran aileler ve benzi soluk çocukları, diğer tarafta yüzünde sağlık ve refah fişkırınan iltimaslılar. Yaşananların kısa özeti; salgın hastalıklar, karaborsalar, tezgâh altılar, istifler, iltimaslar, adam kayırmalar, vurgunlar, yokluklardır. Yazar, kıtlık olarak nitelendirdiği bu dönemde yağ, tuz, soğan, nohut, patates, et, kuru fasulye, pirinç, peynir, çay, buğday ve şeker gibi temel gıdaların yanında gazyağı ve sabunun da tükendiğini ve temin edilemediğini belirtmektedir. Bunların yanı sıra çivi, iğne, iplik gibi malların da bulunmadığını, var olanların da ancak itibarlıların elde edebildiklerini ve fiyatlarının sürekli arttığını, şeker yerine çayla beraber üzüm ve pekmezin tüketildiğini aktarmaktadır (Bekiroğlu, 2015: 81-82).

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı'na girmemiştir ancak, yaşanan bunca ekonomik sıkıntının yanında bir de saldırıya uğrama korkusu yaşanmaktadır. Bu ihtimal Trabzon halkı için başka anlamlar taşımaktadır. Çünkü Osmanlı Devleti Birinci Dünya Savaşı'na girdikten sonra, Ruslar 17 Kasım 1914 tarihinden itibaren denizden tüm Karadeniz sahilini vurmaya başlamıştır. Rus deniz saldırıları Trabzon'un fiilen işgal tarihi olan 18 Nisan 1916'ya kadar sürmüştür. Bu süreçte Trabzon'un Müslüman ahalisinin önemli bir kısmı başka illere göç etmiştir (Bal, 2011: 547, 559). Yazara göre, o dönem Trabzon halkının beraber yaşadıkları Acem, Ermeni, Rumlarla bir problemi yoktur, ancak şehirde ikamet eden ve çeşitli işlerle uğraşan Ruslara karşı bir endişe vardır. Yaşanan süreçte tekrar Rus saldırısı ihtimali ortaya çıktığından dolayı halkın korkusu artmış ve karartma geceleri başlamıştır (Bekiroğlu, 2015: 81). Çünkü Rusya'nın 2 Şubat 1943 tarihinde Almanya'ya karşı kazandığı ve İkinci Dünya Savaşı'nın dönüm noktası niteliğinde olan Stalingrad zaferinden sonra Rusya Türkiye'ye karşı sert bir tutum almaya başlamıştır. Nitekim bu durum savaşın sonunda Türkiye üzerinde gerçek bir Rus tehdidi olarak ortaya çıkmıştır (Armaoğlu, 2017: 370).

Yazar, Türkiye'nin savaşa girmemesiyle halkın korkusunu atlattığını, fakat kırklı yılların yarısını etkisi altına alan ekmek karneleri, vesikalar, kuyruklar, karartma gecelerinin tarihe karışmasına rağmen etkilerinin yıllarca devam ettiğini, savaşın mahalle yaşamını olumsuz etkilediğini ancak tamamen bitirmediğini belirtmektedir. Savaşın getirdiği sıkıntılar yıllarca farklı alanlarda devam etmiştir. Örneğin, odun ve su kıtlığı bir süre daha devam etmiş, diğer tarafta gelinlerin koluna takılan bilezikler, savaş yıllarında olduğu gibi sonrasında da adet yerini bulsun diye konu komşudan ödünç alınıp hemen ertesi sabah iade edildiği ve takılarını alabilenlerin de altın yerine gümüş aldıkları belirtilmektedir (Bekiroğlu, 2015: 92, 112, 117).

Romanda üzerinde durulan konulardan biri de tek parti döneminin ulaşım politikasıdır. Milli Mücadele yıllarından itibaren ve tek parti hükümetleri döneminde, demiryolları ulaşım sisteminin belkemiği olarak görülmüş ve tüm yurttaki ana artellerini kurmak amacıyla çalışmalar yapılmıştır. Karayolları ve denizyolları alanlarında ise ciddi bir gelişme yaşanmamış ve bu alanlar sadece demiryollarını bütünleyecek bir yaklaşımla ele alınmıştır (Özdemir, 2006: 25-27). Romanda, izlenen bu politikanın sonucu olarak, 1940'lar Türkiye'sinde demiryolu ulaşımındaki nispeten sağlanan başarıya rağmen karayollarının görünümü şu şekilde anlatılmaktadır:

“ ‘Anayurt dört baştan demir ağlarla örülse’ de üzerinde henüz karayolu denecek doğru dürüst bir şey yoktu. Daracık, tozlu topraklı, taşlı çukurlu, yokuşlu, uçurumlu, keskin virajlı olanları da nefesi her an kesilecekmiş gibi tıkana tıkana, homurtular arasında ilerleyen burnu sivri bir otobüsün içinde gitmek yürek istiyordu.” (Bekiroğlu, 2015: 98).

Karayollarının mevcut durumu sadece Trabzon'a veya Karadeniz Bölgesi'ne mahsus değildir. Roman kahramanlarından Refik Bey ve eşi Filiz İzmir'den Manisa'ya geçmişlerdir. Aradaki yol

aynı şekilde o kadar bozuk, dolambaçlı ve tehlikelidir ki Filiz'i canından bezdirmiştir. Deniz ulaşımında da ciddi bir gelişme olmamıştır. Bir deniz şehri olan Trabzon'da henüz limanın olmadığı, yolcuların sandallarla açıkta demirleyen vapurlara binebildikleri ve vapurun uğradığı yerlerde çuvalar, balyaların yüklendiği böylece vapurun ana baba gününe döndüğü anlatılmaktadır. (Bekiroğlu, 2015: 118, 120).

3. Çok Partili Sisteme Geçiş ve Sonrası

İkinci Dünya Savaşı'nın 1945 yılında sona ermesiyle dünyada yeni dengeler ortaya çıkmış, Türkiye bir yandan yenedünya düzeninde yerini alabilmek amacıyla, bir yandan da iç ve dış faktörlerin zorlamasıyla 22 yıllık tek parti dönemini bitirerek çok partili sisteme geçmiştir (Eroğul, 213; 174). 7 Ocak 1946 tarihinde kurulan DP, en büyük muhalefet partisi olma potansiyeline sahip parti olmuş ve CHP yönetimine herhangi bir sebeple karşı olan, ondan rahatsızlığı olan tüm kesimleri milli iradeyi hâkim kılma sloganıyla etrafında toplamaya çalışmıştır. Zaman zaman iktidar partisi CHP ile ilişkilerin gerildiği muhalefet döneminden sonra, 14 Mayıs 1950 seçimleriyle DP iktidarı CHP'den devralmış ve böylece 10 yıllık DP iktidarı dönemi başlamıştır (Demirel, 2016: 49-68).

Bekiroğlu, Türkiye'nin 1945 yılında tek partili sistemden çok partili sisteme geçişi ve DP iktidarı dönemindeki belli bazı siyasi konuları romanında işlemektedir. Yazar, 1946 seçimleriyle ilgili şaibelerin olduğunu ve bu seçimin Cumhurbaşkanı İnönü'ye bir dönem daha iktidar garantisi sağladığını aktarmaktadır. Ancak, "*kendilerini şekersiz bıraksa da babasız bırakmayan*" İnönü, halktan umduğu vefayı görememiştir. Bu arada DP'ye halkın ilgisi artmakta, Aydınli toprak ağası Adnan Menderes'in kibarlığı ve yakışıklılığı halk arasında konuşulmaktadır. 1950 seçimlerini DP'nin kazanmasıyla kendisini muhalefette bulan Milli Şef İnönü'nün, Milli Mücadele kahramanı olarak bir köşeye çekilmek yerine şiddetli bir muhalefet yapmayı tercih ettiği ve iktidar cenahından da karşılığının geldiğine değinilmektedir. Yazar, iktidar ve muhalefet arasındaki mücadelenin memleketin gidişatı açısından iyiye işaret olmadığını anlatmak için tarafları destekleyen gazeteleri örnek olarak göstermiştir. Zafer ve Ulus Gazetesi'nde çıkan yazıların bir siyasi buhrana gidişi haber verdiğini belirtmektedir. (Bekiroğlu, 2015: 100, 125-126). Söz konusu dönemde Zafer Gazetesi iktidar partisi DP'yi, Ulus Gazetesi ise muhalefet partisi CHP'yi desteklemektedir (Çakır ve Yavalar, 2017: 261).

Bekiroğlu, DP iktidarında gerçekleştirilen icraatlardan da bahsetmektedir. Kendi deyimiyle "*büyük dost*" olan Amerika'nın yardımıyla fabrikalar, barajlar, yolların açıldığını, sanayi hamlelerinin birbirini izlediğini, makineli tarıma geçildiğini ve memleketin küçük Amerika rüyasına daldığını belirtmektedir. Bir yandan da memlekette her taşın altında aranan komünizm gibi irticanın da milli düşman addedildiğini okuyucunun dikkatine sunmaktadır. Ayrıca, 1954 seçimlerini kastederek halkın ezici çoğunlukla iktidarı desteklediğini, bunun iki küçük istisnası olan Kırşehir'in kendisini kasaba olarak bulduğunu ve Malatya'nın da ikiye bölündüğünü hatırlatmaktadır. Tek parti döneminin aksine DP iktidarının övünç kaynağı, yeni yapılmış güzel ve rahat karayollarının ulaşımında büyük kolaylık sağladığını, ancak bu yenilik hamlesinin İstanbul'da kimi camileri, tekkeleri, medreseleri, hanları, hamamları, sebilleri, mescitleri ezip geçtiğini, bu arada Sinan yapısı birkaç eseri de dümdüz ettiğini belirtmektedir (Bekiroğlu, 2015: 126, 144-145). Bekiroğlu'nun kısmen eleştirdiği DP döneminin ulaşım politikalarının belirlenmesinde, o dönem Türkiye'nin yakın ilişki içerisine girdiği Amerika'dan gelen heyetler ve uzmanlar etkili olmuştur (Karaca, 2020: 85).

Romanda üzerinde durulan konulardan biri de Kore Savaşı ve Türkiye'nin asker göndermesi meselesidir. Kuzey Kore'nin 25 Haziran 1950 tarihinde Güney Kore'ye saldırması üzerine BM Güvenlik Konseyi Güney Kore'ye askeri yardım kararı almıştır. 27 Haziranda, Birleşmiş Milletler, üyelerini Kore Cumhuriyeti'ne saldırıyı karşılayabilecek ve bu bölgedeki barış ve güvenliği geri getirecek yardımlarda bulunmaya çağırmıştır. Türkiye Güvenlik Konseyi'nin bu konudaki kararlarını olumlu karşılamış ve Kore'de Birleşmiş Milletler Kumandanlığı kurulduktan sonra da, 25 Temmuz 1950 tarihinde Bakanlar Kurulu kararıyla 4500 kişilik bir kuvveti Kore'ye gönderme kararı almıştır. Bu kuvvete mensup ilk birlikler, 18 Ekim 1950'de Kore'ye ayak basmıştır (Gönlübol vd, 1996: 227-229; Yaman, 2005: 232; Cumhuriyet, 26 Temmuz 1950). Dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Türkiye'nin NATO'ya alınmak için Kore'ye asker gönderdiği şeklindeki görüşün yanlış olduğunu, Kore'ye asker göndermenin Birleşmiş Milletler idealine bağlılığın bir sonucu olduğunu, NATO'ya girme gibi bir istek olmasaydı dahi Türkiye olarak Kore'ye asker göndereceklerini ifade etse de (Bayar, 1986: 130) yazar, Kore'ye asker gönderme kararının NATO'ya alınması için Türkiye'nin katlandığı bir sorumluluk olduğunu belirtmektedir. BM'ye verilen en aceleci, en istekli cevabın Türkiye'den geldiği ve asker sayısı olarak da İngiltere'den sonra ikinci büyük sayıyı gönderdiği ifade edilmektedir. Yazara göre, Türkiye'nin de ileride bir saldırıya uğraması halinde, kendisine yardım edilmesi için aceleyle ve Meclis kararını beklemeden böyle bir yola başvurulmuştur. Neyyire Hanım'ın, "*Kore mi? Evladım orası da neresi?*" sorusu, Türkiye'nin Kore'ye uzaklığı ve alakasızlığının, halkın Kore Savaşı hakkındaki bilgi eksikliğinin adeta göstergesi olarak roman kurgusu içerisinde sorulmuştur (Bekiroğlu, 2015: 137-139). Bekiroğlu'nun konu hakkındaki eleştirel yaklaşımının, CHP'nin Kore'ye asker gönderme kararının Mecliste müzakere edilmeden ve kendilerine danışılmadan alındığını belirterek eleştirmiş olması (Akşam, 27 Temmuz 1950) ve ayrıca alınan kararın usul ve esas açısından anayasaya uygunluğu tartışmalarına bakıldığında (Kahraman, 2020: 1379), yerinde bir eleştiri olduğu söylenebilir.

Yazarın değindiği diğer bir konu DP iktidarı ile muhalefet partisi CHP arasındaki kötü ilişkilere, İktidar ile muhalefet arasında karşılıklı nefretin kalplere girdiği, işin sanki kan davasına dönüştüğü belirtilmektedir. Bir araya gelmek, karşılıklı konuşmak yerine, karşı tarafı yenmek, ezmek tek hedef olmuştur. Aslında tek amacı milletin, vatanın mutluluğu olan iki partinin, ne hikmetse o mutluluk amacıyla bir türlü anlaşamadığını; bir tarafın diğerini vatanı batırmakla, diğerinin de ötekini vatan hainliğiyle suçladığını ifade etmektedir. İki tarafın da ülkenin sorunlarını çözmek için bazı çözüm önerilerinin olabileceğini, ancak bunun için yegâne çarenin karşılıklı konuşma ve uzlaşma olduğunu buna da hiç kimsenin yanaşmadığını belirtmektedir. Siyaset sahnesindeki iktidar ile muhalefet mücadelesi sertleşirken bir yandan da 1950'lerin ikinci yarısında iktidar açısından adeta büyü bozulmuş, işler ters dönmüştür. Amerika'dan beklenen krediler gelmemiş ve bazı projeler yarım kalmıştır. Ekonomideki kötü gidişatla beraber yokluk başlamış, pahalılık yine alıp başını gitmiş ve karaborsa hortlamıştır. Halk bu şartlar altında kemer sıkarken büyük merkezlerde şatafatlı açılışların yapıldığı, iki uçak dolusu Hollywood yıldızının İstanbul'a geldiği, günlerce süren balolar, kokteyller, ziyafetlerin haberleri gazetelerde yer almıştır (Bekiroğlu, 2015: 135, 148, 151). 1947 tarihli Marshall planıyla beraber Amerikan yaşam tarzının Türkiye'de belirgin bir şekilde görüldüğü, 1950'li yıllarda ise Amerikan kültürünün birçok alanda etkili olduğu bir dönemdir. Hollywood yıldızları giyimleri, makyajları, yaşam stilleriyle özellikle İstanbullu hanımlar için örnek teşkil etmiş; defileler, moda dergileri ve dış seyahatler aracılığıyla dünyaca ünlü moda markaları takip edilmiştir (Doğancık, 2018: 40-43; Milliyet, 4 Ağustos 1959).

Yazar, DP iktidarının son dönemlerindeki siyasi gelişmelere de değinmektedir. Muhalefetin aşırı bir dil kullandığını, iktidar tarafının ise söylenenleri dinlemek yerine baskıcı ve cezalandırıcı yollara başvurduğunu, bu siyasi ortamın küçük şehirlerde bile halkın bir kısmını “*Onlar ve Bizler*” diye kamplara böldüğünü belirtmektedir. Ankara’daki ateşli siyasetin taşraya da fazlasıyla yansıdığı, kahvehanelerde tarafların masalarını ayırdıkları ve masalar arasında gerginliklerin yaşandığı aktarılmaktadır. İktidar yanlılarına göre, muhalefet nifakçılık yapmakta, Hükümeti yıkmak için çalışmakta, bir isyan, bir ihtilal fikri beslemektedir. Muhalifler ise gazetelerin kapandığını, gazetecilerin hapse atıldığından şikâyetçidirler. İktidar yanlılarına göre bazı basın faaliyetleri yıkıcıdır, basın özgürlüğü iyidir ama devletin âli menfaatleri, cemiyetin huzur ve sükûnu söz konusu olduğunda bu özgürlük pekâlâ daraltılabilir. Muhalefete göre de iktidar muhalefeti, gazeteleri susturmak ve cezalandırmak amacıyla Meclis’te Tahkikat Encümeni kurmuştur ama bir yandan da kendileri büyük mitinglerine devam etmekte ve radyodan propaganda yapmaktadırlar (Bekiroğlu, 2015: 169, 174-175). Bekiroğlu’nun, özellikle vurguladığı DP ile CHP arasındaki çekişmenin sebep olduğu toplumsal kutuplaşma ve çatışma, Türkiye modernleşme sürecinin esas karakteristiği olan ve askeri darbenin temel nedeni olarak gösterilen “*merkez-çevre çatışması*”nın 1950’li yıllardaki devamıdır denilebilir (Mardin, 1999: 58-60; Karpat, 2015: 243).

Bekiroğlu, 27 Mayıs askeri darbesinin sessiz sedasız ve en beklenmedik bir zamanda değil, bağıra bağıra, göz göre göre geldiğini, memleketi yerinden hoplattığını, en azından milletin yarısının ayarını bozduğunu, kimyasını şaşırttığını belirtmektedir. Oysa iktidarın da muhalefetin de “*Demokrasi elden gitmesin*” diye gayret gösterdiğini ne hikmetse ordunun da aynı gaye ile darbe yapmakta beis görmediğini ve radyo bildirisinde NATO’ya da CENTO’ya da bağlılığını duyurduğuna dikkat çekmektedir. Darbe sonrası DP dönemi yöneticilerinin yüzlerce davadan aylarca yargılandığını ve bu yargılamaları yapanların, güya mazlumlar adına zalimleri devirdiklerini fakat yaptıkları yargılamaların adaletten çok intikama, sorgudan ziyade teşhire dönüşerek zalim pozisyonuna geldiklerini belirtmektedir. Bu süreçte Başvekili seven yüz binlerin sessiz kaldığını diğer taraftan yargılama esnasında kibirli, şımarık ve terbiyesizce davranışların, DP iktidarına ateş püsküren ve yargılanmalarını sabırsızlıkla bekleyen muhalifleri bile rahatsız ettiğini ifade etmektedir (Bekiroğlu, 2015: 180). Bekiroğlu, hem iktidarın hem de muhalefetin yanlışlarını dile getirmekle birlikte, aslında vatan ve millet için en iyisini istediklerini, ordu dâhil tüm kesimlerin demokrasiyi korumak istediğini, ancak buna rağmen yaşananların açıklanmasında, bazı tarihçilerin de belirttiği gibi Amerika, NATO ve CENTO üzerinden dış faktörlerin rolüne de dikkat çekmektedir (Ortaylı, 2015: 111; Yetkin, 2011: 54-55, 60).

Yazar, ölümün ara renkleri yok ettiğini dolayısıyla yargılamalar sonucu verilen idam kararlarının DP iktidarının sevaplarıyla, hatalarıyla doğru bir şekilde tartışılmasını önlediğini; DP iktidarının yaptıklarını göklere çıkaranlar ya da tümüyle reddedenler şeklinde sakat bir bakış açısının oluştuğunu belirtmektedir (Bekiroğlu, 2015: 179-180).

27 Mayıs müdahalesinden sonra oluşan ara rejim dönemi, nihayet 15 Ekim 1961 seçimlerinden sonra Meclis’in açılmasıyla sona ermiş ve ülke yönetimi tekrar sivillere geçmiştir. Türkiye siyasi hayatında yeni dönemle birlikte hızlı bir değişim başlamıştır. Yeni anayasa hem sağ hem sol kesimler için daha geniş bir siyasi faaliyet imkânını doğurmuştur. Bu dönem aynı zamanda her iki taraftan radikal grupların ortaya çıktığı ve faaliyet gösterdiği bir dönemdir. 1960’lı yılların ikinci yarısından itibaren başlayan siyasal şiddet Türkiye’yi 12 Mart 1971 muhtırasına götürmüş, ancak siyasal şiddet 1970’li yıllarda da devam etmiştir. Özellikle 1970’lerin ikinci yarısında artan

siyasal şiddet, yaşanan ekonomik bunalımla birlikte siyasal ve sosyal sistemi bir çıkmaza sürüklemiştir (Zürcher, 2001: 359-385). Bekiroğlu, bu dönemin önemli siyasi, sosyal ve ekonomik gelişmelerini, bazen de arka plandaki hususlara değinerek, kendisi ve roman kahramanlarının dilinden aktarmaktadır.

Yazar, 1960'ların ilk yarısı Türkiye'sini genel seçimler, koalisyon arayışları, hükümet bunalımları ve bunların sonucu neredeyse hizmetlerin durma noktasına gelmesi şeklinde tarif etmektedir. Ardından ülkede bir ayrışma başlamış, 6. Filo olayıyla İstanbul'da üniversitelerin buhar kazanı gibi kaynadığı anlaşılmış ve ülke sağcılar ve solcular diye bölünmüştür. 1960'lı yıllar boyunca olaylar artarak devam etmiş, üniversitelerde çatışmalar, boykotlar, işgaller, süreli süresiz tatiller yaşanmış, işçi grevleri başlamış, banka soygunları ve rehine krizleri yaşanmıştır. Taraflar her zamanki gibi kendilerini haklı görmektedirler. Solculara göre Türkiye bağımsız değildir, kendilerinde vazife hisseden sağcılara göre ise vatan elden gitmektedir. Yazar yaşananların ardından 12 Mart Muhtırasını veren ordunun durumunu ise şu şekilde tarif etmektedir: *“Durumdan vazife çıkarmasa da vazife için durum yaratan ordu ise her zamanki gibi -o da vatan için- vazifesinin başındaydı!”* Muhtıranın ardından dönemin Başbakanı istifa etmiş ve partiler üstü ara rejime geçilmiştir. Hem sağdan hem soldan dernekler kapatılmış, devletin bekası için can veren sağcı gençler dâhil, her iki cenahtan tutuklamalar, yargılamalar ve mahkûmiyetler yaşanmıştır. Yazar 1960'lı yılları anlatırken şöyle bir cümle kullanıyor: *“[...] Menderes'e rahmet olsun, İnönü ve Bayar çoktan barışmış [...]”* (Bekiroğlu, 2015: 192, 199, 207-208). Türkiye 12 Ekim 1969 genel seçimlerine giderken, eski DP'lilerin siyasi haklarının iadesi konusuna İnönü'nün olumlu yaklaşmasıyla İnönü-Bayar arasında önce gazeteciler aracılığıyla bir yakınlaşma başlamış ve ardından 14 Mayıs 1969 tarihinde Celal Bayar, İsmet İnönü'yü Pembe Köşkte ziyaret etmiştir. İkili arasındaki bu yakınlaşma bazı çevrelerde farklı tepkilerle karşılanmıştır. Tepkilerden biri; İnönü-Bayar ikilisinin yeniden bir koalisyon oluşturdukları, daha önce Menderes'e yaptıkları gibi şimdi de Süleyman Demirel'e karşı bir kumpas kurdukları şeklindedir (Toker, 2020: 1400, 1406; Yılmaz, 2017: 43-44).

Bekiroğlu, satır aralarında 1970'li yılların Türkiye'sini anlatırken, siyasi ortam ve asayişin önceki döneme göre daha kötüye gittiğini belirtmektedir. Toplumdaki ayrışma öyle bir noktaya varmıştır ki daha önce masalar birbirinden ayrılmışken artık çayhaneler de birbirinden ayrılmış ve istenmeyen sahneler her gün televizyon ekranlarından çıkıp evlerin odalarına dolmaktadır. Ülkenin tamamı şiddetle sağa sola devrilmiş, komşu komşusundan selamı sabahı kesmiş ve normal şartlarda siyasetle alakası olmayan toplumsal kesimler bile öğrendikleri üç beş siyasi sloganla siyaset uzmanı kesilmişlerdir. Memleket kan revan, toz toprak içindedir. Ülkenin siyasi vaziyeti kadınların evlerde düzenledikleri kabul günlerine de gölge düşürmüştür. Çoluk çocuğu hapse girmiş, kayıplara karışmış, vurulmuş, yaralanmış, cenazesi gelmiş, faili meçhul kalmış, mezarı bile olmamış durumunda olan kadınlar artık bu kabul günlerine katılmamaktadırlar. Ama katılanların da sağcı ya da solcu bir oğlu, kızı, kocası, kardeşi vardır. Bir tartışmaya girme korkusuyla siyasete, sağ sol olaylarına değinilmese de bu kabul günlerinde yine de bir parça dedikodu yapılmaktadır (Bekiroğlu, 2015: 218, 223, 238).

Yazar ülkedeki kutuplaşma ve şiddet olaylarının artarak devam ettiğini belirtmektedir. Ortalama herhangi bir günün olaylarının bilançosu; sağcı ve solcu öğrenciler üniversitede çatışmışlardır, iki kahvehane taranmıştır, bir dernek basılmıştır ve toplamda sekiz ölü on beş yaralı vardır şeklindedir. Cumhuriyet'in 50. Yıl kutlamalarına aldırmayan sağcı ve solcular çatışmaya devam etmektedirler. Cumhuriyet'in 50. yılında diğer önemli bir gelişme de ekonomi alanındadır. Her

şeyin fiyatı artmış, zamlar yağmur gibi yağmış, halk enflasyonla yakından tanışmıştır. Çatışmalar mahalle aralarına kadar gelmiş, halk gece evinde güvende değildir. Her tarafta duvarlara siyasi sloganlar yazılmaktadır. “Tek yol devrim”, “Faşizme geçit yok”, “Milliyetçi Türkiye”, “Komünistler Moskova’ya” herhangi bir sokakta yan yana yazılmış yazılardan bazılarıdır. Radyonun akşam ajansı gittikçe daha vahim, daha karanlık, daha beter bir Türkiye tablosunu aktarmaktadır. Sonu gelmeyen sağ sol olaylarının, kahve taramaların, dernek basmaların, faili meçhul ya da malum cinayetlerin, boykotların, grevlerin, işgallerin, gösterilerin, süresi belli olmayan üniversite kapatmaların, sıkıyönetim ilanlarının, sokağa çıkma yasaklarının haberi her gün radyodan duyurulmaktadır. İnsanların naturası bozulmuştur. Babanın oğula sevgisi, oğulun babaya saygısı kalmamış, kardeş kardeşe düşman olmuştur. Bekiroğlu bu noktada şu tespiti yapmaktadır:

“Neyin neye göre doğru veya yanlış olduğunu anlamak için her iki tarafı da dinlemek gerektiğini ama bu radyonun ağzından sadece neyin dinleneceğine karar vermiş bir üçüncü tarafı dinlediklerini fark edemezdi belki Mücellâ. Ama büyük alametler belirlediğini, daha öncekilere benzemeyen çok kötü bir şeyin yaklaştığını, büyük şeyler olacağını kestirebildi. Çünkü bu böyle gitmezdi. Ya hayr! Acaba askerler yine gelir miydi?” (Bekiroğlu, 2015: 271, 281-283, 289, 312-314). (yazar, roman kahramanının askerlerin iktidara gelmesine olumlu mu bakıyor?)

Bekiroğlu, 1970’li yıllarda Türkiye’nin içinde bulunduğu siyasi durumu da özetlemektedir. Bu dönemde Türkiye koalisyon hükümetleriyle yönetilmektedir ve sık sık hükümetler düşmekte bazen yerine yenisi kurulmakta bazen de kurulamamaktadır. Bir türlü istikrar yakalanamamakta, vergiler, vergileri izleyen yağmur gibi zamlar, ekonomik bunalım, kapı kapı dolaşıp borç arayan bakanlar, Kıbrıs Barış Harekâtı, arkasından Amerikan ambargosu, karaborsa ve yokluklar yaşanmaktadır. Bu istikrarsızlık iki şeyi tekrar geri getirmiştir. Bir, uzayıp giden kuyruklar, bir de savaş zamanlarının ve ekonomik krizin simgesi olan nohut kahvesi (Bekiroğlu, 2015: 329; Kızılırsan Hançer v.d., 2019: 239).

4. Sonuç

Nazan Bekiroğlu’nun Mücellâ romanı, Cumhuriyetle yaşıt genç bir kızın hayatı etrafında şekillenen sosyal yaşamı, bu sosyal yaşamın tarihsel süreç içerisinde değişimini ve bu değişimin başta Mücellâ olmak üzere, roman kahramanlarının yaşamlarında oluşturduğu etkileri anlatmaktadır. Bunun yanında yaklaşık 50 yıllık bir zaman diliminde gerçekleşen romanda, ana konusu olmasa da, söz konusu dönemde Türkiye’nin siyasal tarihini de bazen farklı sosyal sınıflarda ve mesleklerde yer alan roman kahramanlarının dilinden bazen de yazarın kendisi anlatmaktadır.

Yazar, siyasi konuları farklı bakış açılarıyla dile getirmektedir. Konular hakkında dönemine göre iktidara olumlu ve olumsuz bakan, bazen de farklı siyasi partilere yakınlığı olan kişileri konuşmaktadır. Kimi zaman bir ev kızının/hanımının, esnafın, eşrafın, memurun, yoksulun, varlığının bakış açısını dile getirmekte ve yer yer bu farklı kişileri tartıştırmaktadır. Bazı yerlerde de kendisi olayların perde arkasına işaret etmekte, yapılan hataları, yapılması gerekenleri, bazı tespitlerini ve değerlendirmelerini aktarmaktadır.

Tek parti döneminin Türkçe ezan uygulamasına Trabzon özü üzerinden halkın verdiği tepkiyi dile getirmekte, ancak neden böyle bir uygulamaya gidildiği, nasıl bir süreçten geçilerek bu aşamaya gelindiği ve neyin hedeflendiği anlamında, karşı bir argüman sunmamaktadır. Türkiye’nin İkinci Dünya Savaşı sırasında izlediği politikanın sağladığı yarar ve zararlar farklı

açılardan dile getirilmektedir. Özellikle savaş ortamının maliyetleri, halkın yaşadığı ekonomik sıkıntılar, saldırıya uğrama korkusu ve bu ortamda ortaya çıkan fırsatçılar, ayrıcalıklılar tartışılmaktadır.

Yazar, DP'nin iktidara gelişi ve icraatlarına değinmektedir. Türkiye'nin bu dönemde yakın siyasi, askeri ve ekonomik ilişki içerisinde olduğu Amerika için "büyük dost" deyimini kullanarak, Amerika üzerinden Batı'nın Türkiye'ye bakış açısına işaret etmektedir. Yazar DP iktidarının hem olumlu icraatlarına değinmekte hem de yanlış bulduğu icraatlarını da eleştirmektedir. Örneğin karayolları yapımındaki başarısından bahsederken, bir yandan da yol çalışmalarında İstanbul'da tarihi eserlerin yıkılmasını eleştirmektedir. Aynı şekilde DP'nin başarılı icraatları sayesinde 1954'te halkın büyük teveccühünü kazandığını ama kendisine oy vermeyen iki ili cezalandırmasına da değinmektedir. DP iktidarı döneminin muhalefetle aralarındaki şiddete varan mücadelede her iki tarafın da hatalarını dile getirmektedir. Muhalefetin aşırı bir dil kullandığını, iktidarın ise muhalefeti dinlemek yerine susturma, cezalandırma yoluna gittiğini ve dolayısıyla iki tarafın da yanlışlarını dile getirmektedir. 27 Mayıs askeri darbesinde Batı'nın desteğine işaret etmektedir. Darbe sonrası DP iktidarının doğrularını ve yanlışlarını tartışıp bundan dersler çıkarmak gibi bir fırsatın oluştuğunu ama idamların bunu önlediğini ve toplumu daha da kutuplaştırdığını ifade etmektedir.

Yazar, gerek 60'lı yıllarda gerekse 70'li yıllarda Türkiye'nin sağ ve sol diye ikiye bölünmesi ve aralarındaki çatışma sürecinde iki tarafın da kendilerini haklı gördüklerini ve dolayısıyla ülkeye faydalı olmak istediklerini, fakat tarafların birbirlerini dinlemek, anlamak yerine birbirlerini suçladıklarını ve olayların başka güçler tarafından yönlendirildiğine işaret etmektedir. 12 Mart Muhtırasına giden süreçte, "[...] vazife için durum yaratan ordu [...]" söylemiyle olaylarda derin güçlerin etkisine, aynı şekilde 70'li yıllarda da kamuoyunu yönlendiren benzer güçlere işaret etmektedir. Yaşanan kutuplaşmaların, çatışmaların beraberinde istikrarsızlık, demokratik sürecin kesintiye uğraması ve ekonomik kriz olarak topluma büyük maliyetler getirdiğine dikkat çekmektedir.

Bekiroğlu, roman üzerinden siyasi konulara değindiği için Türkiye'nin siyasi tarihini anlatan çalışmalara nazaran daha rahattır ve direkt sokaktaki vatandaşın diliyle meseleleri tartışabilmektedir. Dolayısıyla okuyucuya farklı bir metotla Türkiye'nin siyasi tarihini öğrenme ve değerlendirme imkânı vermektedir. Bekiroğlu, Mücellâ romanı üzerinden Türkiye'nin yaklaşık 50 yıllık siyasi tarihini özetleyerek, okuyucunun tarih bilgisini zenginleştirmekte ve hem şimdiki hem de gelecekteki nesillere yaşananlar üzerinden önemli mesajlar vermektedir.

Kaynakça

Sürekli Yayınlar

- Akşam, 27 Temmuz 1950.
Cumhuriyet, 31 Ocak 1932.
Cumhuriyet, 26 Temmuz 1950.
Milliyet, 4 Ağustos 1959.
Resmi Gazete, 6 Haziran 1941, S. 4827.

Kitaplar ve Makaleler

- Ahmad, F. (2014). Modern Türkiye'nin oluşumu. İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Akarkan, S. (2016). Nazan Bekiroğlu'nun son romanı Mücellâ. STAD Sanal Türkoloji Araştırmaları Dergisi, C. 1. S. 2. 8-16.
- Armaoğlu, F. (2017). 20. yüzyıl siyasi tarihi 1914-1995. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Atay, R. (2018). Türkçe ezan uygulamasının toplumsal hafızada yol açtığı travmalar üzerine. Mukaddime, 9(2). 49-65.
- Aydemir, Ş. S. (2017). Tek adam Mustafa Kemal, III. Cilt, (1922-1938). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bal, M. A. (2011). Trabzon'un Rus donanmasının bombardımanı ve bombardımanın Trabzon'a etkileri (1914-1916). Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C. 27. S. 81. 545-576.
- Bayar, C. (1986). Başvekilim Adnan Menderes. İstanbul: Tercüman Aile ve Kültür Kitaplığı Yayınları.
- Bekiroğlu, N. (2015). Mücellâ. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Çakır, H. ve Yavalar, D. E. (2017). Demokrat Parti iktidarı ve basın. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 6. S. 3. 257-270.
- Değirmenci, H. (2020). Tarihi roman kavramı ve Türk romanında (1875-2020) İstanbul'un fethine genel bakış. Edebî Eleştiri Dergisi, C. 4. S. 2. 167-182.
- Demirel, T. (2016). Türkiye'nin uzun on yılı Demokrat Parti iktidarı ve 27 Mayıs darbesi. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Dikici A. (2006). İbadet dilinin Türkçeleştirilmesi bağlamında Türkçe ezan denemesi ve buna gösterilen tepkiler. Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, S. 10. 77-104.
- Doğancık, Ö. (2018). Demokrat Parti döneminde İstanbul'da sosyo-kültürel değişim. Yüksek lisans tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Van.
- Duverger, M. (1974). Siyasi partiler. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Eroğul, C. (2013). Çok partili düzenin kuruluşu: 1945-1971. Geçiş sürecinde Türkiye. Schink, İ. C. Tonak, A. (Ed.), İstanbul: Belge Yayınları, 173-241.
- Gönlübol M. vd. (1996). Olaylarla Türk dış politikası (1919 – 1995). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kahraman, N. (2020). Kore Savaşı ve Türkiye'nin savaşa katılma kararının Türk basınına yansımaları üzerine bir analiz (haziran-ağustos 1950). Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, C. 8. S. 2. 1375-1408.
- Karaca, E. (2020). Cumhuriyetin teşekkülü sür ecinde Bitlis vilâyeti/kazası 1919-1950. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Karpat, K. H. (2013). Türk demokrasi tarihi (sosyal, kültürel, ekonomik temeller). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karpat, K. H. (2015). Osmanlı'dan günümüze asker ve siyaset. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karatepe, Ş. (2011). Tek parti dönemi. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kaştan, Y. (2006). Türkiye Cumhuriyeti'nde tek partili dönemden çok partili döneme geçişte CHP'nin yönetim anlayışındaki gelişmeler (1938-1950). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 8. S. 1. 123-140.
- Kızılarslan-Hançer, Ç. v.d. (2019). As a living culture of traditional herbal coffee in Turkey: chickpea coffee. Düzce University Journal of Science & Technology, 7. 239-247.
- Koçak, C. (2016). Tek parti (cumhuriyet ve şefler). İstanbul: Timaş Yayınları.

- Lewis, B. (1998). *Modern Türkiye'nin doğuşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Mardin, Ş. (1999). *Türkiye'de toplum ve siyaset makaleler I*. Türköne, M. Önder, T. (Drl). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mazıcı, N. (2011). *Tek parti dönemi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Sevinç, C. (2009). Atatürk dönemi (1923-1938) Türk romanında milli mücadele. *Turkish Studies*, V. 4 /1-II. 2011-2040.
- Toker, M. (2020). *Demokrasimizin İsmet Paşalı yılları 1960-1973*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tunçay, M. (2010). *Türkiye Cumhuriyeti'nde tek-parti yönetimi'nin kurulması 1923-1931*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2015). *Türkiye'nin yakın tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Özalper, M. (2020). İkinci Dünya Savaşı tehdidi ve Afrika'da ittifak arayışları: 7 Nisan 1937 tarihli Türkiye Mısır dostluk antlaşması. Türkiye'nin bölgesel sorunları "Osmanlı'dan günümüze" Ortadoğu. Çelik, M. Duran, A. (Ed.), İstanbul: Hiperyayın. 191-211.
- Özdemir, N. (2006). *Cumhuriyet dönemi karayolu politikası (1923-1960)*. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Uygun, İ. (2014). *Cumhuriyet dönemi tarihi romanları 1923-1946: "eski" kahramanların yeni söylemleri*. Yüksek lisans tezi. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Yaman, A. E. (2005). *Kore Savaşı'nın Türk kamuoyuna yansımaları*. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S. 37-38. 231-245.
- Yılmaz, E. (2017). *Türk siyasi tarihinde askeri müdahalelere bir örnek: Demokrat Partililere siyasi haklarının iadesi meselesi ve 14-21 Mayıs 1969 buhranı*. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, C. 16. S. 32. 21-64.
- Yetkin, Ç. (2011). *Türkiye'de askeri darbeler ve Amerika: 27 Mayıs 1960-12 Mart 1971-12 Eylül 1980*. Ankara: Kilit Yayınları.
- Zürcher, E. J. (2001). *Modernleşen Türkiye'nin tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Extended Abstract

Nazan Bekiroğlu describes in detail the geographical features, climate, social structure and relations of Trabzon, which was a small city in the Black Sea Region at that time, from the early 1930s to the second half of the 1970s, in her novel *Mücellâ*. In addition to social relations, the author expresses the change in the physical structure of the city over time and the effect of these developments on social relations in the flow of the novel. Unlike classical historical novels, which describe various periods and events in history, the novel essentially describes social relations, but also uses and evaluates Turkey's approximately fifty years of political history as a background. She sometimes conveys the political developments in the period in question from the language of the heroes of the novel and sometimes through the eyes of an intellectual, and shares his findings with the reader within the fiction of the novel.

Bekiroğlu describes how domestic and foreign political developments are welcomed and discussed in homes, neighborhoods, tradesmen and state officials, in the language of the heroes of the novel. It sometimes makes people with different political views argue and express their points of view. Some of the actions of the Republican period and the debates brought by Turkey's policy of staying out of the war during the Second World War are expressed. The political, social and economic conditions and their consequences during the war years are discussed. The process of the Democratic Party's coming to power, its actions during its rule, its relations with the opposition are discussed and the political events experienced are explained. Then, the May 27 military intervention and its consequences, the political and economic crises in the 1960s are described. The March 12 *Muytırısı* and the anarchy environment that Turkey entered in the 1970s, its reflections on social relations and the general political landscape are the main subjects described in the novel.

This study aims to present the narrative of the political history of Turkey in the language of the novel, the discussions of different issues, different perspectives and evaluations to the reader. In this study, Turkey's approximately fifty years of political history is discussed and evaluated, together with Bekiroğlu's point of view, through the internal and external political issues that Bekiroğlu touched on in his novel *Mücellâ*.

The author expresses political issues from different perspectives. She conveys the views of people who have a positive or negative view of the government, and sometimes have closeness to different political parties. Sometimes it expresses the point of view of a housewife/wife, shopkeeper, gentry, civil servant, poor and wealthy. In some places, he points behind the scenes of the events, conveys the mistakes made, what needs to be done, some of his determinations and evaluations.

The benefits and harms of Turkey's policy during the Second World War are expressed from different perspectives. Especially in the war environment, the economic problems of the people and the opportunists and privileged people who emerged in this environment are discussed. The author touches upon the DP's coming to power and praises his positive actions during his reign and criticizes his wrongful actions. She expresses the mistakes of both sides in the violent struggle between the opposition and the opposition during the DP rule. She states that the opposition uses an excessive language, that the government instead of listening to the opposition tries to silence and punish them, and therefore both sides make mistakes. She states that after

the military coup, there was an opportunity to discuss the rights and wrongs of the DP government and learn from it, but the executions prevented this and further polarized the society.

The author draws attention to the fact that Turkey was divided into two as right and left, both in the 60s and the 70s, and during the conflict between them, both sides saw themselves as right and therefore wanted to be beneficial to the country. However, it points out that the parties blame each other instead of listening and understanding each other, this brings conflicts and events are directed by other forces. She draws attention to the fact that polarizations and conflicts bring great costs to the society as instability, interruption of the democratic process and economic crisis. Bekiroğlu gives important messages to both current and future generations by summarizing the approximately 50 years of political history of Turkey through the novel, and by presenting the mistakes made by different segments of society and their results in this process to the attention of the reader.